

Az én olvasóm, olvasónaplóm, naplóm és leveleim

Minden írás olvasással kezdődik.

1974. január 3-án egy Plútó kutyás és kölyök Kacsa Palis, piros borítójú füzet első oldalára, egy papírtekerésre lúdtollal író, cilinderes tücsök alá fölírtam a nevemet, és azt, hogy: Ezeket a könyveket olvastam ki 1974. január 3. –, majd kettőt lapozva, a zöld keretbe foglalt, megvonalazott oldalakra, egymás alá beírtam:

Cím:

Író:

Dátum:

Cím:

Író:

Dátum:

Cím:

Író:

Dátum:, és így tovább, és így tovább egészen 240-ig.

Az első könyv, amelynek címét, íróját és olvasási dátumát bejegyeztem, minő véletlen!, A kőkecske titka című Fehér Ferenc-gyermekregény volt. Ennyi év távlatából úgy emlékszem, sokat szenvedtem vele, mivel három napig tartott elolvasnom, a bejegyzés szerint: január harmadikától hatodikáig. Szenvedtem, mert akkorra már túl voltam jó néhány Fekete István, meg sok más könyvön is, amelyek, köztünk szólva, nem voltak azonos szinten Fehér Ferenc regényével. (A könyvet mégis elolvastam, mert olvasni akartam egy „igazi” írótól is valamit – Fehér Ferenc „igazi” író volt nálunk, ugyanis anyámnak gimnáziumi osztálytársa, nagybátyámnak közeli ismerőse, akár barátja is lehetett, s ritka, családi összejöveteleink alkalmával az író-költőt nálunk csak Fehér Ferenc-ként emlegették, aki egykoron talán még tiszteletét is tette nálunk, gondolom én, az ifjúkori emlékek földidézése céljából. Szenvedtem a könyvvel, mert nagyon unalmasnak találtam, de ha már egyszer belekezdtem, meg hát az „igazi” író miatt is... Őt, vagy hat év múltán, amikor már a szabadkai fordítói szakközépiskolában magyarórán a vajdasági magyar irodalom jeles alkotóiból feleltetett bennünket az a vérkommunista magyartanár, aki egyik drága osztálytársnőnknek Jézusról mint példaképről írt iskolai dolgozata kapcsán meghurcolt, megalázott és majdnem

kidobott bennünket – de ez egy másik történet – szóval, azon a magyarórán egyik butuska osztálytársnőnk éppen Fehér Ferencből felelt. A segítőkész lányok, mert a lányok úgy általában véve segítőkészek, bőszien súgtak neki, de nem sok sikerrel. Szenvedett I., szenvedtünk mi, meg talán még a tanár úr, bocsánat, tanár néptárs is. A lány végre eljutott az író műveinek felsorolásához, így A kőkecske titkához is. Csakhogy a kőkecske nem éppen mindennapi fogalom volt már akkor sem, nemhogy manapság, meg aztán sügni általában csak sügva lehet, amiből a felelő vajmi keveset ért, különösen akkor, ha fogalma sincs az előadandókról, persze, ha fogalma lenne, akkor meg nem kellene neki sügni, szóval, amikor I. büszkén, hogy azért ő mégis csak tud, kivágta A kőkecske titka című Fehér Ferenc-művet, az osztályban elemi erővel robbant ki a röhögés...)

Sokáig szenvedtem a kőkecskével, mert ha nézem a következő bejegyzéseket, a kettes számú A kék sirály című hanyagolható kötelező olvasmányt, harmadikként, január 23-ai dátummal az Egri csillagokat kezdtem el olvasni. Négy nap múlva a végére értem. Tarzan kalandjait hat kötetben kétnaponként váltogattam, majd jöttek Cooper csodálatos indiánregényei: Az utolsó Mohikán, a Nyomkereső, a Börharisnya, a Vadölő, a sokáig May Károlyként nyomtatott Karl May winnettous vadnyugati történetei, a Kincskereső kisködmön, a Kossuth Lajos tengerésze, a Kalandok a kalózhajón, a Rózsa Sándor, és a másik „magyar”, a Verne Gyula: a Grant kapitány gyermekei, a Nyolc-száz mérföld az Amazonason, A tizenöt éves kapitány, az Észak dél ellen, a Kétévi vakáció, a Nyolcvan nap alatt a föld körül, a Rejtelmes sziget. És ekkor olvastam A beszélő köntöst, A láthatatlan embert, A vadon szavát. Ha nem lenne leírva, talán én magam sem hinném: egyetlen év alatt hatvanhárom könyvet olvastam el! 1974-ben tizenegy éves voltam...

Aztán jöttek még könyvek, és jöttek még évek. Az utolsó bejegyzés ebbe a füzetbe 1979. március 14-én került. Azon a napon kezdtem el olvasni a Gyászt, de ekkor már nagyon hanyag voltam: azt már nem jegyeztem föl, mikorra értem a végére. És azóta is hanyag vagyok, azóta sem jegyzem, mikor mit olvastam el, legföljebb csak, nem eléggé elítélhetően, alkalom-

adtán írok néhány megjegyzést, gondolatot egy-egy könyvről.

Ebbe a piros füzetbe azonban húsz év múltán kerültek még bejegyzések. Előbb lányom írása, abból a korszakából, amikor igazi betűket még nem, csak betű-utánzatokat írt, apja krikosz-krakszjaihoz hasonlókat, de itt vannak az első igazi szavak: a HORGOS, a NAGYKANIZSA, a HÁZ, a BUTOR, az AUTO, a MOTOR, a BICIGLI, a VASALO, a TLEVON, a TÉVÉ, a LÁMPA, az ASZTAL, és az, hogy: EZEKET ÁGI ÍRTA.

2003. január 30-ai keltezéssel egy oszlopban számok olvashatók: 063

855

483

4BA

TACS

ALÁ

D.TE

LEFO

NJA

Ezt már a fiam írta.

*

A naplóm: '89.III.17.

„Régóta foglalkozom a gondolattal, hogy naplót kelene írni. Aztán olyan csábító volt ez a füzet is – keményfödélű, vonalas füzet, jó minőségű papírral...

Nem tudom, lesz-e elég erőm és bátorságom őszintén megírni, hiszen olyan időket élünk, amikor gondolatokban is félek megfogalmazni sok mindent, nemhogy leírni? De csak őszintén érdemes...

A szorongás erősödik bennem, néha kisebb intenzitású, máskor fölerősödik. »Újra kirakatok és koponyák törnek«, s csak reménykedhetünk abban, hogy bennünket elkerül.»

Ezt a naplót 1996 decemberéig végéig írtam. Akkor, abban az időben, amikor már minden bomlott, szakadt és bűzlött. Akkor hullottak szét országok – szerencsésebb helyeken „bársonyos” forradalmakkal, a kevésbé szerencsésebbekben hullahegyek jelezték a változásokat.

Ma már tudom, nem volt sem elég erőm, sem elég bátorságom ahhoz, hogy egészen őszinte legyek. (Talán ezért is hagytam abba a naplóírást!) Még a szoba biztonságos, meleg félhomályában sem, akkor, amikor csak a toll volt, a füzet, meg a gondolataim. És még most sem lenne elég merszem ahhoz, hogy mindent nyilvánosságra hozzak abból, azokból az átfésült, fegyelmezett gondolatokból, amelyeket ide s tova két évtizede vetettem papírra. Pedig úgy gondolom, soha szélsőséges eszméket nem vallottam, senkinek az életére nem törtem, soha nem gondoltam azt, hogy én bárkinél is többet érnek, és mindig csak az igazat,

illetve az általam igaznak látott vagy vélt dolgokat, történéseket jegyeztem le. Abban az időben, az internet és a számítógépek világa előtti időkben volt egy kényszerképzetem: mi lenne akkor, ha valaki (a titkosrendőrségtől, vagy valami, ahhoz hasonló szervezettől) az írógépem hengeréről leolvasná mindazt, amit én leírtam, legépeltem! És itt nem is a naplóról van szó, hiszen annak részleteit csupán az utóbbi években jelentettem meg, hanem azokról az írásokról, amelyek döntő többsége megjelent. Nem tudom, mi lett volna velem, ha erre sor kerül, vagy mi lenne velem, ha erre valaki most sort kerítene, de a tudatalattimban éveken át jelen volt ez a félelem. Érdekes mód, végleg akkor tűnt el, amikor számítógépen kezdtem el írni – ami, ugye, abszurd, hiszen a gép memóriájából bármikor bármi előhívható, az elektronikus leveleinket vidáman, vagy éppen dühösen elolvashatja az, aki éppen el akarja olvasni, és a bekapcsolt mobiltelefonainknak köszönhetően még csak be sem kell poszkázni az otthonainkat!

*

A leveleim: A legtöbb levelet a Jugoszláv Néphadsereg katonájaként írtam, 1981 októberétől 1982 augusztusának végéig. Az első katonalevelem még civilként írtam meg, a kőrösi-križevci, akkor elhagyatottan álló kistemplom előtti füves dombocskán. Barátnémnak írtam, akihez, a korban talán szokatlannak nem mondható, mélységes lelki kapcsolat fűzött, tudományosabb nevén: plátói szerelem, egy olyan kapcsolat, amelyben egymással megosztottuk még a (freudi értelemben vett) álmainkat is... A levelem megírtam, a borítékot megcímeztem, s az otthonról magammal vitt bélyeggel fölülbélyegezve a kék „kofertá”-t, a Jugoszláv Posta valamelyik, sárga levelesládájába dobván útjára bocsátottam. Ez az út haza vezetett, az otthonomhoz, amely több száz kilométerre volt attól a lankás, horvátországi kisvárostól, ahol, minden berzenkedésem, tiltakozásom és utálatom ellenére bő tíz hónapot el kellett töltenem, pontosabban szólva: ennek a horvátországi kisvárosnak a kaszárnyájától, mivel attól az órától kezdve időm nagy részét abban a monarchia építőmestereit idéző kaszárnyában töltöttem.

Minden nap írtam, és majdnem minden nap kaptam levelet. Azért csak majdnem, mert vasárnaponként nem járt a posta, így a vasárnapi leveleket hétfőn olvashattam el. A normális világgal az egyetlen kapcsolatot a levelek jelentették, amelyek jöttek és mentek. A csúcs, ha jól emlékszem, öt levél volt egy nap. Barátném mellett anyám volt a leghűségesebb társam abban a levél-világban, amely lehetővé tette számomra, hogy túléljem azt az évet – hát, igen, a nők, a drága,

jó nők, az asszonyok... (Ha valaki venné magának a fáradságot és a kapott, valamint az elküldött leveleket összegyűjtve Az ifjú B. J. szerelme és szenvedései címen, a levelek alapján egy jó kis regényt kanyarítania belőlük, azzal nem csak az olvasókat örvendeztetné meg, hanem a pszichoanalitikusoknak is bányatavi mélységű búvárkodásokat biztosíthatna.)

Aztán az évek jöttek és mentek, a levelezést kiszorította a telefon, a kézzel írott leveleket az író-, majd a számítógép. Ezért olvastam a közelmúltban oly nagy örömmel és megdöbbenéssel Benedikty Tamás kézzel írott levelét! Örültem, mert Tamás kézzel írta le-

velét, és megdöbbenett, amit aztán meg is írtam Neki, hogy tudniillik, nem is emlékszem arra, mikor kaptam azelőtt kézzel írott levelet, és még kevésbé emlékszem arra, mikor írtam én kézzel levelet!

*

Az olvasóm: az olvasóm mindenki, aki elolvas engem. Hogy is volt az? – Minden írás olvasással kezdődik. Minden írás jó volna, ha eljutna az olvasóhoz. De hát, tudjuk: az (író)ember az olvasóit nem váltogathatja meg, csak a könyveit.

